

Mål C-326/22**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

13 maj 2022

Hänskjutande domstol:Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie
(Polen)**Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:**

18 mars 2022

Klagande:

Z. sp. z o.o.

Motpart:

A. S.A.

Saken i målet vid den nationella domstolen

Begäran om att motparten (banken) ska överlämna konsumentkreditavtal, vilka enligt klaganden är nödvändiga för att klaganden ska kunna göra gällande eventuella anspråk gentemot motparten i syfte att erhålla återbetalning av andra kreditkostnader än ränta.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av artikel 16.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 2008, 66); artikel 267 FEUF.

Fråga som har hänskjutits för förhandsavgörande

Ska artikel 16.1 i direktiv 2008/48, mot bakgrund av unionsrättens effektivitetsprincip, tolkas så, att en konsument, eller en näringsidkare till vilken

en konsument har överlåtit sina rättigheter enligt denna bestämmelse i direktivet, med stöd av direktivet kan kräva att kreditgivaren tillhandahåller ett exemplar av avtalet (samt de föreskrifter som utgör en del av avtalet) och lämnar uppgifter om återbetalningen av lånet, vilka är nödvändiga för att kontrollera att de belopp som betalats ut till konsumenten som återbetalning av en proportionell andel av den totala kreditkostnaden till följd av en förtida återbetalning av krediten har beräknats på ett korrekt sätt, och vilka är nödvändiga för att kunna väcka talan om en eventuell återbetalning av ovannämnda belopp?

Anförda unionsbestämmelser och anförd praxis från EU-domstolen

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, artikel 16.1

EU-domstolens dom av den 19 juni 1990, *Factortame m.fl.*, C-213/89, EU:C:1990:257

Anförda nationella bestämmelser

- 1) Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (lag av den 12 maj 2011 om konsumentkrediter) (Dz. U. 2022, pos. 246) (nedan kallad konsumentkreditlagen): artikel 49.1 och 49.2
- 2) Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (lag av den 17 november 1964, civilprocesslagen (Dz. U. 2021, pos. 1805) (nedan kallad civilprocesslagen), artiklarna 19 § 1, 98 § 1, 130 § 1 och 2, 130^{1a} § 1-3, 187 § 1 punkt 1, 248
- 3) Ustawa z 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (lag av den 23 april 1964, civillagen) (Dz. U. 2020, pos. 1740) (nedan kallad civillagen): artikel 123 § 1 punkt 1

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Motparten (banken) har ingått konsumentkreditavtal med flera av klagandens rättsliga föregångare.
- 2 Lån som tagits av enskilda konsumenter har återbetalats innan fristen för betalning löpt ut.
- 3 Konsumenter som ingått enskilda konsumentkreditavtal med motparten har genom avtal om överlåtelse faktiskt överlåtit sina anspråk på återbetalning enligt artikel 49.1 och 49.2 i förening med artikel 5.6 a och b i konsumentkreditlagen

(återbetalning av andra kreditkostnader än ränta), som de har rätt till gentemot motparten, till klaganden.

- 4 Klaganden som har förvärvat dessa anspråk, har begärt att motparten ska överlämna nämnda konsumentkreditavtal samt de föreskrifter som är tillämpliga på vart och ett av dessa avtal, åtföljande avtal, inbegripet försäkringsavtal och deras allmänna villkor, samt lämna ut viss information. De berörda konsumenterna har nämligen inga exemplar av dessa avtal (de har tappat dem).
- 5 Klaganden har dessutom begärt att motparten ska förpliktas att agera på ett visst sätt genom att lämna ut vissa uppgifter om det ingångna kreditavtalet.

Parternas huvudargument

- 6 Det är ostridigt att det fanns konsumentkreditavtal mellan motparten och klagandens rättsliga föregångare.
- 7 Motparten har vägrat att efterkomma klagandens begäran och har gjort gällande att det inte finns någon rättslig grund för att lämna ut de begärda avtalshandlingarna till klaganden (eller till dess rättsliga föregångare), och detta även om konsumenterna, såsom i förevarande fall, har befriat motparten från banksekretessen och har gett klaganden tillstånd att ansöka om överlämnande av kreditavtal mellan motparten och olika konsumenter.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 8 Enligt den hänskjutande domstolen har det uppkommit en fråga som kräver en tolkning av unionsrätten, nämligen artikel 16 i direktiv 2008/48, jämförd med den unionsrättsliga effektivitetsprincipen. Det råder nämligen ingen tvekan om att både unionslagstiftaren och den nationella lagstiftaren, i syfte att uppnå ett starkt konsumentskydd, har föreskrivit att konsumenterna ska kunna få tillbaka en del av de kostnader som betalats i samband med ett ingånget kreditavtal vid förtidsåterbetalning av lånet. Det framgår emellertid av bestämmelserna i nationell rätt att klaganden (konsumenten) ska styrka att detta anspråk föreligger, vilket inte kan ske utan att bevis i form av avtalet har ingetts till domstolen.
- 9 Det tycks som om det utan avtal och information om det sätt på vilket lånet ska återbetalas inte är möjligt för konsumenten att bedöma vare sig om kreditgivarens beräkning av andra kreditkostnader än ränta som ska återbetalas är korrekt, eller om det är ekonomiskt lönsamt att väcka talan. Detta ger upphov till allvarliga tvivel om effektiviteten av konsumentens rätt till återbetalning av en proportionell andel av andra kreditkostnader än ränta för konsumentkrediter i en situation där konsumenten överhuvudtaget inte kan kontrollera om och till vilket belopp han har rätt till återbetalning av andra kreditkostnader än ränta för lånet.

- 10 Den hänskjutande domstolen har konstaterat att konsumenten inte är skyldig att bevara ett exemplar av avtalet. Vanligtvis har en konsument emellertid inte den tekniska förmågan att permanent säkra exemplar av ingångna avtal, eftersom parterna i de avtal som bestämmelsen i artikel 49 i konsumentkreditlagen gäller vanligtvis är personer med låga inkomster som ingår många kortfristiga lån som uppfyller definitionen av konsumentkrediter. Mot bakgrund av dessa omständigheter är det möjligt att dessa konsumenter förlorar de exemplar av avtalet som har överlämnats till dem och att flera av dem, vid den tidpunkt då konsumentkrediten återbetalas i förtid, inte längre förfogar över ett exemplar av avtalet, vilket hindrar dem från att på ett effektivt sätt kontrollera de anspråk de har gentemot kreditgivaren som grundar sig på artikel 49 i konsumentkreditlagen.
- 11 Det är vanligt att den föregående krediten återbetalas genom att ett nytt åtagande ingås. I en sådan situation sker ingen överföring av medel till konsumenten och konsumenten har därför ingen exakt information om när skulden har återbetalats.
- 12 Konsumentens situation förbättras inte av att han eller hon kan vända sig till privata företag som erbjuder information om konsumentens skulder. Detta medför ytterligare avgifter som kan utgöra ett hinder för att göra gällande det anspråk som han eller hon har enligt unionsrätten. Dessutom är denna information inte fullständig och innehåller inte nödvändigtvis information om samtliga åtaganden som har ingåtts.
- 13 Enligt den nationella processrätten är det visserligen möjligt för domstolen att ålägga en utsedd person att överlämna vissa handlingar (artikel 248 i civilprocesslagen), men en sådan skyldighet kan inte användas för att specificera anspråket och kommer att tillämpas först efter det att talan faktiskt har väckts.
- 14 Ett villkor för att väcka talan är emellertid att begäran måste vara exakt definierad (artikel 187 § 1 punkt 1 i civilprocesslagen), vilket inte är möjligt om konsumenten eller dennes rättsliga efterträdare inte har tillgång till kreditavtalet och information om när skulden återbetalades. I en sådan situation är ordföranden tvungen att anmoda konsumenten att åtgärda de formella bristerna i ansökan (artikel 130 § 1 i civilprocesslagen), och om det inte är möjligt att åtgärda dem kan ansökan följaktligen avvisas, vilket innebär att den inte kommer att ge upphov till de verkningar som enligt lag är knutna till väckande av talan (artikel 130 § 2 i civilprocesslagen).
- 15 En konsument som företräds av ett rättsligt biträde riskerar dessutom att hans eller hennes talan avvisas utan att han eller hon anmodas att åtgärda bristerna i denna (artikel 130^{1a} i civilprocesslagen), med en eventuell möjlighet att inom en vecka från delgivningen av beslutet om återbetalning åtgärda ansökan (artikel 130^{1a} § 3 i civilprocesslagen).
- 16 Om konsumenten däremot hade framställt sitt anspråk av en slump, skulle vederbörande, för det fall att det belopp som han eller hon faktiskt hade rätt till överskreds, bli tappande part och vara tvungen att bära kostnaden för förfarandet.

I polsk rättspraxis är den uppfattningen fast förankrad att en klagande som återkallar sin talan eller vars talan avvisas är tappande part, med det undantaget då motparten erlägger betalning under förfarandets gång.

- 17 Visserligen medges i nationell rättspraxis att klaganden kan visa att det var nödvändigt att väcka talan för att göra gällande sina rättigheter och kommer i så fall inte förpliktas att betala ovannämnda kostnader. En sådan situation som den som är aktuell i förevarande mål omfattas emellertid inte av fast rättspraxis, varför det är möjligt att en del av domstolarna i en sådan situation kommer att anse att konsumenten, på grund av att avtalet har tappats bort, själv har orsakat att anspråket inte kan fastställas till sin storlek och följaktligen måste bära kostnaderna för detta. Att inte belasta den som väckt talan och som sedan delvis återkallar sin talan, är nämligen ett undantag från principen om parternas ansvar för målets utgång (artikel 98 § 1 i civilprocesslagen). Detta undantag ska tolkas restriktivt, vilket skapar stor osäkerhet för konsumenten om huruvida talan ska väckas.
- 18 Om konsumenten hade väckt talan avseende ett lägre belopp än det som ska återbetalas till honom eller henne, hade det återstående beloppet som ska betalas till honom eller henne kunnat preskriberas. I nationell fast rättspraxis medges att det i artikel 123 i civillagen, som anger de fall i vilka preskriptionstiden avbryts, föreskrivs att preskriptionstiden i regel avbryts genom att talan väcks, men endast med avseende på den del av yrkandet som har angetts i talan.
- 19 Från denna regel undantas endast de anspråk som inte kan fastställas vid den tidpunkten då talan väcks, eftersom de följer av den värdering av en viss egendom som domstolen gjort vid en viss tidpunkt. En sådan situation föreligger inte i förevarande mål.
- 20 Avsaknaden av avtalet gör det inte heller möjligt för konsumenten att bedöma om det överhuvudtaget lönar sig att göra gällande sina anspråk eller att kontrollera om hans eller hennes lån har reglerats på ett korrekt sätt efter en återbetalning i förtid. Konsumenten är den svagare parten i avtalet och har, till skillnad från företag, inte de verktyg som gör det möjligt för honom eller henne att intakt bevara alla dokument som är relevanta för honom eller henne. Förlusten av det exemplar av avtalet som erhöles vid avtalets ingående får således till följd att konsumenten fräntas möjligheten att göra sina anspråk gällande med stöd av artikel 49. 1 och 2 i konsumentkreditlagen (och således anspråk som uttryckligen grundar sig på artikel 16 i direktiv 2008/48) och möjligheten att överväga huruvida det är välgrundat att göra gällande dessa anspråk.
- 21 Av EU-domstolens fasta praxis följer att nationella domstolar måste säkerställa unionsrättens ändamålsenliga verkan. Detta krav innebär även att domstolarna, när detta visar sig nödvändigt, är behöriga att vidta åtgärder som inte föreskrivs i nationell rätt (EU-domstolens dom av den 19 juni 1990, Factortame m.fl., C-213/89, EU:C:1990:257). Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida det, mot bakgrund av unionsrättens effektivitetsprincip, följer av

artikel 16 i direktiv 2008/48 att det föreligger en rätt att begära ut sådana handlingar som ett konsumentkreditavtal som har återbetalats i förtid, samt uppgifter om när lånet ska betalas och om lånebeloppet, när ett utlämnande av dessa handlingar är nödvändigt för att bedöma huruvida talan är välgrundad och för att över huvud taget väcka talan på ett ändamålsenligt sätt, utan att ingå risken för att behöva återbetala motparten några kostnader för förfarandet eller för preskription av en del av anspråket.

- 22 Om konsumenten inte hade haft ett sådant anspråk skulle det vara betydligt svårare att göra gällande sina rättigheter enligt artikel 16 i direktiv 2008/48. Att väcka talan skulle innebära en betydande risk som kan avskräcka från att göra gällande ovannämnda anspråk.
- 23 Avsaknaden av ett avtal berövar i sig också konsumenten rätten att bedöma om det överhuvudtaget är nödvändigt och kostnadseffektivt att vidta rättsliga åtgärder. Konsumenten eller den enhet som har övertagit dess rättigheter (till följd av överlåtelseavtalet) har således ingen möjlighet att otvetydigt fastställa sin situation, vilket även kan avskräcka den från att väcka talan mot kreditgivaren. Alla dessa omständigheter leder för det första till att de ovannämnda enheterna inte kan fastställa sina rättigheter gentemot långivaren, och för det andra till att är det betydligt svårare för dem (på grund av de allvarliga risker som det innebär för klaganden att väcka talan) att göra gällande dessa rättigheter om de, trots avsaknaden av en tydlig bedömning om huruvida deras anspråk är välgrundat, beslutar sig för att väcka talan.